

HRVATSKA RIJEĆ

LIST ZAJEDNICE HRVATA U RS MAKEDONIJI

STUDENI 2020. G. BR. 38

A professional portrait of dr. sc. Milan Bošnjak. He is a middle-aged man with a shaved head and a light beard, wearing a dark grey suit, a white shirt, and a red patterned tie. He is standing against a background featuring the colors of the Croatian flag (red, white, and blue) and a large, stylized red and white checkered shape. A lanyard with a small badge hangs around his neck. Below the portrait, his name is printed in large, bold, red letters, and a speech bubble contains his title.

dr. sc. MILAN BOŠNJAK

SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA HRVATE
IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE

ВЕСНИК НА
ЗАЈЕДНИЦАТА НА ХРВАТИ
ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

GLASILO ЗАЈЕДНИЦЕ ХРВАТА
У РЕПУБЛИЦИ МАКЕДОНИЈИ

Za nakladnika:
Nevenka Kostovska

Glavna i odgovorna urednica:
Ljerka Toth Naumova

Redakcija:
Žarko Kamčev
Nenad Živković
Jadranka Čadinovska
Matilda Petrovska
Naum Dunoski
Đoko Cvetkov
Davor Karakašev
Drago Kotaranin
Nenad Nemet
Josip Tunić
Vladimir Dokaza

Lektor:
Josip Vujinović

Fotografije:
Vlaho Brandolica

Grafički dizajn:
Vincent Grafika

Tisk:
Vincent Grafika

Nakladnik:
Zajednica Hrvata u Makedoniji Skopje,
Nikola Parapunov b.b. Zgrada 8.

Poštanski pretinac: 832
Mob.: 078 383 696

Glasilo se tiska sredstvima dobivenim
na temelju odobrenoga projekta
Ministarstva kulture RS Makedonije

Весникот финансиски е поддржан
о Министерството за култура на РСМ

LJUDSKA EMOCIJA JE ČAROBNA MUNJA NEOBUZDANOOG VREMENA COVIDA-19

Živimo svoje neizvjesne živote u vrijeme kada je u tijeku globalna epidemija Covida-19. U ušima bol od zvuka tišine. Tokom izvanrednog stanja „slobodno“ vrijeme mjeri se nedjeljama. A samoga? A samoča ostaje kao osnovni preduslov za razmišljanje. U tim izvanrednim okolnostima ljudi se vraćaju sebi i vječnim pitanjima o smislu života. Tako je sada. Tek pod koronom oslobođeni svih efermnih obveza vraćamo se strašnom miru razmisli i straha. Vrtoglavica misli uvlači se neprimjetno u svakidašnjicu življenja i kao da nismo do sada imali vremena postignuti sve ono što smo htjeli. To izvanredno stanje je po definiciji nešto suprotno od običnog stanja, u velikoj mjeri je smanjen radijus kretanja, putovanja i dnevnih obveza-vrijeme nekretanja i izolacije.

No tada se zapravo događa u svakidašnjem životu jedna neobjašnjena, nagla bliskost i promjena neke životne rutine koju smo do sada smatrali nemenljivom. To vrijeme izolacije sagledava misli iz drugačije perspektive. Čuju se rijeći: "Ne, ovo više nije coronavirus, ovo je corona ludilo!"

Talas straha koji vodi ljudi u začaranu spiralu panike. A smrt vreba. Poneki uzdasi ispraćaja i neočekivane izrečene patnje: "Smrt je naš teret koji nam je Bog dao"!

Ljudska emocija je čarobna munja, a još je čarobnija kada se utopi u mase. Osim što je opustošila gradske ulice, lokale i klubove, epidemija bolesti COVID-19 strpala je u karantenu i kulturnu scenu.

"Ljudi iz umjetničke branše ionako pola života provode u samoizolaciji, to je dio na koji smo naučeni i u tome se vjerojatno bolje snalazimo od većine ljudi", priča Ana Marija Šir, violinistica u ženskom kvartetu Vortex Strings. I još prozvući kao misao: "Živjeti u doba pandemije povlastica je za umjetnike koliko i rat."

Korona virus je tako pokosio kreativnu i kulturnu industriju, ali je svi ma onima koji je čine, putem interneta, udahnuo novi život. Općenito bi se moglo reći da književnost ima stanovite obaveze prema zbilji, ali je pitanje kako ćemo te obveze definirati. Jedna je mogućnost ona koju danas vidimo svuda oko sebe: književnost se pokušava umiješati u zbilju, djelovati na nju, promicati neke vrijednosti i boriti se protiv nekih zala. Knjiga je uvek tu, ali da je u teškim vremenima, poput epidemije korona virusa ona dobar prijatelj čovjeku jer može da ga odvede u neki malo ljepši svijet od onog u kojem se trenutačno nalazi zbog izvanredne situacije.

Ipak nije sve zastrašujuće. Otvorite srca. Već stižu razumne misli da se protiv straha borimo razumom, protiv panike strpljenjem i znanjem protiv nagađanja i katastrofi.

Mr.sc. Ljerka Toth Naumova

IZABRANA NOVA VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

Hrvatski Sabor je na svojoj sjednici održanoj 24.07.2020 godine, poslije sprovedenih Parlamentarnih izbora u Republici Hrvatskoj održanih 05.07.2020 godine izabrao novu Vlade Republike Hrvatske. Premijer Andrej Plenković, pri predstavljanju sastava Vlade I programa rada, između ostalog je istakao slijedeće:

“Kriterij je racionalnost, kriteriji su poruke, kriterij su odnosi između stranaka i poštivanje struktura. To govorim zato da ne bi bilo nekih dilema ovdje zašto je koalicija s onima s kojima smo surađivali, koje dobro poznajemo i koje poštujemo i s kojima ćemo, siguran sam, realizirati program koji smo danas predstavili. Bez obzira je li to 76 ili, teoretski, 150 ruku. I 76 je dovoljno kada postoji kohezija, funkcionalnost i želja za radom za Hrvatsku.

Nastojat ćemo opravdati veliko povjerenje, kao što sam rekao u izbornoj noći, bez imalo triumfalizma i želje da naš uspjeh ocijenimo puno većim od uspjeha svih vas koji ste dobili mandat od hrvatskih građana, nego obrnuto, da to povjerenje doživimo kao ogromnu obavezu i šansu za nas, ali i cijeli hrvatski narod i sve naše građane ovdje u Hrvatskoj i Hrvate izvan Hrvatske, da napravimo pozitivne stvari za našu zemlju.”

SASTAV VLADE REPUBLIKE HRVATSKE:

Andrej Plenković, Predsjednik Vlade Republike Hrvatske

Tomo Medved, Potpredsjednik Vlade i ministar hrvatskih branitelja

Davor Božinović, Potpredsjednik Vlade i ministar unutarnjih poslova

Zdravko Marić, Potpredsjednik Vlade i ministar finansija

Boris Milošević, Potpredsjednik Vlade za društvene djelatnosti i ljudska prava

Nataša Tramišak, Ministrica regionalnoga razvoja i fondova Europske unije

Gordan Grlić Radman, Ministar vanjskih i europskih poslova

Nikolina Brnjac, Ministrica turizma i sporta

Radovan Fuchs, Ministar znanosti i obrazovanja

Tomislav Čorić, Ministar gospodarstva i održivog razvoja

Vili Beroš, Ministar zdravstva

Marija Vučković, Ministrica poljoprivrede

Josip Aladrović, Ministar rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike

Mario Banožić, Ministar obrane

Ivan Malenica, Ministar pravosuđa i uprave

Oleg Butković, Ministar mora, prometa i infrastrukture

Nina Obuljen Koržinek, Ministrica kulture i medija

Darko Horvat, Ministar prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine

Nenad Živković

INTERVJU ■ ■ ■

s g. dr. sc. MILANOM BOŠNJAKOM

SAVJETNIKOM S POSEBNIM POLOŽAJEM ZA PITANJA HRVATSKE NACIONALNE MANJINE U INOZEMSTVU U SREDIŠNjem DRŽAVNOM UREDU ZA HRVATE IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE

1 GOSPODINE BOŠNJAK, MOŽETE LI ČITATELJIMA GLASILA HRVATSKE MANJINE U SJEVERNOJ MAKEDONIJI "HRVATSKA RIJEĆ" NAKRATKO POJASNITI POLAZNE OSNOVE I NORMATIVNI OKVIR "STRATEGIJE O ODNOSIMA REPUBLIKE HRVATSKE S HRVATIMA IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE" I "ZAKONA O ODNOSIMA REPUBLIKE HRVATSKE S HRVATIMA IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE", KAO I VAŠ DJELOKRUG RADA KAO SAVJETNIKA S POSEBNIM POLOŽAJEM ZA PITANJA HRVATSKE NACIONALNE MANJINE U INOZEMSTVU?

Hrvatski sabor je 2011. godine usvojio Strategiju i Zakon o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske čime su se stvorili primjereni uvjeti za institucionalnu, sustavnu brigu i razvijanje odnosa s našim sunarodnjacima koji žive izvan Lijepe Naše. Ubrzo potom uspostavljeno je središnje tijelo državne uprave za to važno područje – naš Ured koji već godinama, kako Vam je nedavno rekao državni tajnik Zvonko Milas, uporno i predano radi na osmišljavanju i provođenju aktivnosti koje doprinose razvoju tih odnosa i poboljšanju suradnje, pri čemu postoje velike razlike u položaju i statusu te, još veće, u izazovima s kojima se naši sunarodnjaci susreću u državama u kojima žive, a zbilja žive širom

svijeta i skoro da nema države u kojoj nema barem male hrvatske zajednice. Strategija i Zakon prepoznaju tri skupine Hrvata izvan Republike Hrvatske: hrvatski narod u Bosni i Hercegovini, hrvatsku nacionalnu manjinu u 12 europskih država i hrvatsko iseljeništvo u europskim i prekoceanskim državama, a slijedom toga u Zakonu su navedena i tri savjetnika s posebnim položajem. Stoga u našem Uredu i imamo tri savjetnika s posebnim položajem koji zajedno s kolegama iz naših obaju sektora: Sektora za provedbu programa i projekata te Sektora za pravni položaj, kulturu i obrazovanje, aktivno rade i brinu o kvalitetnom obavljanju poslova usmjerenih prema ove tri skupine Hrvata. Tako sam ja zadužen, pa i odgovoran, za aktivnosti koje se provode prema i s pripadnicima hrvatske nacionalne manjine, a time jasno i Hrvatima u Sjevernoj Makedoniji.

2 KAO AKTIVNI SUDIONIK SJEDNICA DRUGOG SAZIVA SAVJETA VLADE REPUBLIKE HRVATSKE ZA HRVATE IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE, MOŽETE LI ISTAKNUTI GLAVNE ZAKLJUČKE TREĆE SJEDNICE ODRŽANE U VARAŽDINU U STUDENOM 2019. GODINE?

U Strategiji i Zakonu o kojima smo razgovarali u pretходnom pitanju previđeno je utemeljenje Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske, savjetodavnog tijela u kojemu se nalaze predstavnici nadležnih državnih tijela i institucija te predstavnici udruga, organizacija i institucija iz svih triju skupina Hrvata izvan Republike Hrvatske. U studenome 2019. u Varaždinu je održana 3. sjednica drugoga saziva Savjeta, a na sjednici je vrlo aktivno sudjelovao i predstavnik Hrvata iz Sjeverne Makedonije g. Nenad Živković. Bila su održana četiri panela u kojima se, na prijedlog članova predstavnika Hrvata izvan Republike Hrvatske, razgovaralo o ključnim temama, a nakon rasprave usuglašeni su zaključci koji se odnose na omogućavanje glasovanja Hrvata izvan Republike Hrvatske, na olakšavanje sjecanja državljanstva Republike Hrvatske, na poboljšanje ili primjereno definiranje statusa i položaja, na jačanje medijskog praćenja tema o i tema važnih za Hrvate izvan Lijepe Naše te na nastavak poticanja učenja i poučavanja

hrvatskoga jezika i kulture izvan Republike Hrvatske. Zaključci su javno dostupni, a sa zadovoljstvom mogu reći da je veliki dio ispunjen ili se radi na ispunjenju, posebice nekih aktivnosti koje su kontinuirane, poput aktivnog rada na razvijanju svijesti o jedinstvenoj hrvatskoj kulturi koju baštine i stvaraju svi Hrvati i čiji su integralan dio sve specifične kulturne prakse, tradicijske i suvremene, svih Hrvata ma gdje živjeli.

3 KAO DUGOGODIŠNJI ČLAN I ZAMJENIK PREDSJEDATELJA HRVATSKOG DIJELA MEĐUVLADINOG MJEŠOVITOG ODBORA (MMO-A) ZA ZAŠTITU NACIONALNIH MANJINA IZMEĐU REPUBLIKE HRVATSKE I REPUBLIKE SJEVERNE MAKEDONIJE, KOJA SU VAŠA OČEKIVANJA U PRAKTIČNOJ REALIZACIJI PREPORUKA MAKEDONSKOJ STRANI DANIH NA 4. SJEDNICI ODRŽANOJ U ZAGREBU U SRPNJU 2019. GODINE TE KAD SE MOŽE OČEKIVATI ODRŽAVANJE 5. SJEDNICE MMO-A?

Imao sam veliku čast sudjelovati na tri od četiri dosad održane sjednice ovoga MMO-a te mogu reći da je atmosfera na svim sjednicama bila vrlo konstruktivna. Svi članovi, i hrvatskog i makedonskog dijela MMO-a, realno su sagledavali kompleksna pitanja o kojima smo raspravljali i složili se da obje države imaju vrlo pozitivan odnos prema manjinama, da su odnosi među državama i narodima jako dobri, no da postoje vrlo velike razlike u ostvarenosti manjinskih prava u dvije države. To možda najbolje potvrđuje činjenica da su Makedonci koji žive u Hrvatskoj iznimno zadovoljni ostvarenim pravima, za razliku od Hrvata u Sjevernoj Makedoniji. Usto, treba reći da je, nažalost, bila velika stanka u radu MMO-a od skoro osam godina. No, otkad je rad ponovno pokrenut održavanjem 3. sjednice 2018. godine u Skopju i potom nastavljen održavanjem 4. sjednice 2019. godine u Zagrebu, uočljivi su pozitivni pomaci i pružanje potpore projektima hrvatskih udruga, što je svakako ohrabrujuće. Važno je i što je makedonska strana višekratno izrazila svoju spremnost za ostvarivanje najvažnijeg zahtjeva, a to je definiranje statusa Hrvata kao nacionale manjine, čim to bude moguće. Treba naglasiti da su pozitivnim pomacima u bitnome doprinijela dvojica supredsjedatelja g. Zvonko Milas i g. Edmond Ademi. Vjerujemo da će i novoimenovana predsjedateljica makedonskog dijela gđa Fatmire Isaki nastaviti ovako pozitivno djelovanje. Inače, putem dvaju veleposlanstava mi smo u stalnoj komunikaciji, obje se strane pripremaju za održavanje 5. sjednice, to nam je svima vrlo važno, a sjednicu ćemo održati čim nam to dopuste epidemiološke okolnosti. Iako Hrvat-

ska ima četiri ovakva MMO-a koji svi dobro rade, mislim da bismo najprije sjednicu mogli održati upravo sa Sjevernom Makedonijom.

4 S OBZIROM NA VAŠU FUNKCIJU U SREDIŠNjem DRŽAVNOM UREDU ZA HRVATE IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE, MOŽETE LI OCIJENITI VIŠEGODIŠNju SURADNJU S ZHRM, KAO I DINAMIku FINANCIRANJA I REALIZIRANJA PROJEKATA PRIJE SVEGA IZ PODRUČJA KULTURNE AUTONOMIJE HRVATSKE NACIONALNE MANJINE U MAKEDONIJI?

Istina je, zbilja već niz godina vrlo lijepo surađujem sa Zajednicom Hrvata u Makedoniji, sada Republici Sjevernoj Makedoniji. Posebno se sjećam suradnje s pokojnom gospodom Snježanom Trojačanec s kojom sam puno komunicirao i dogovarao se oko upućivanja prvoga učitelja, odnosno tada učiteljice hrvatskoga jezika i kulture iz Republike Hrvatske. Imao sam priliku biti i na nekoliko godišnjih sabora Zajednice, prvi puta prije deset godina – 2010. godine, tada kao predstavnik Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa. I tad sam mislio, i sad mislim da su dvije stvari osobito važne: učenje hrvatskoga jezika i okupljanje zajednice. Stoga potičem sve članove Zajednice i sve čitatelje „Hrvatske riječi“ da upućuju svoju djecu i mlade na hrvatsku nastavu. Jer, jezik se uči na različite načine, u obitelji i na ulici, formalno, neformalno i informalno, ali je još uvek najbolji način učenja – u školi. Podsjetio bih i na to da se od ak. god. 2018./2019. pripadnicima hrvatske nacionalne manjine i hrvatskoga iseljeništva nudi mogućnost upisa studijskih programa u posebnoj kvoti na visokim učilištima u Hrvatskoj, a ove godine iz Skopja

imamo čak tri studenta, i to na Fakultetu računarstva i elektrotehnike i Fakultetu organizacije i informatike. Za studij im je, naravno, potrebno poznavanje hrvatskoga jezika. A hrvatski jezik je njima i svima drugima potreban i prilikom susreta s rođinom u Hrvatskoj. Naravno, i kad navijate za hrvatsku reprezentaciju. Kako sam spomenuo, uz jezik je važno okupljanje Hrvata. Mislim da bi sljedeće godine trebalo organizirati godišnji sabor Zajednice na kojemu će se okupiti značajan broj članova i koji će opravdati to dično ime – Sabor. Slobodan sam Vam predložiti da sljedeći Sabor održite na ili oko Dana državnosti Republike Hrvatske 30. svibnja, da ga puno ranije najavite kako bi svi mogli planirati dolazak, a ako se pokaže dobrim to bi možda moglo postati i tradicionalno. Tako biste se okupili na najveći blagdan Lijepe Naše, na dan kad je konstituiran prvi višestrašni Hrvatski sabor. Naravno, tad se mogu organizirati i druge kulturne i sportske aktivnosti – pravi „Hrvatski dani“. Želim istaknuti kako imam vrlo dobru i učinkovitu suradnju s agilnom predsjednicom Zajednice gđom Nevenkom Kostovskom, s urednicom „Hrvatske riječi“ gđom Ljerkom Toth Naumovom, s članom MMO-a i Savjeta g. Nenadom Živkovićem i drugim aktivnim članovima te koristim ovu prigodu i iskreno zahvaljujem na njihovom doprinisu u okupljanju hrvatske zajednice te na osmišljavanju i provođenju brojnih projekata. Središnji državni ured upravo i postoji zbog jačanja odnosa s Hrvatima koji žive izvan Hrvatske te je pružao, pružat će potporu programima i projektima koji doprinose očuvanju i razvijanju hrvatskoga identiteta.

ŠIRENJA U SVIM POGOĐENIM DRŽAVAMA, MOŽETE LI NAM DATI I ISTAKNUTI OSNOVNE SMJERNICE SREDIŠnjeg DRŽAVNOG UREDA ZA HRVATE IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE U OVOJ SITUACIJI KAO I U DALJNJOJ PRAKTIČNOJ REALIZACIJI VEĆ ODOBRENIH PROGRAMA I PROJEKATA NE SAMO ZHRM, NEGO I DRUGIH UDRUGA U SJEVERNOJ MAKEDONIJI I U DRUGIH DRŽAVAMA?

Svi se nalazimo u izvanrednom stanju i moramo funkcionirati u otežanim okolnostima. I sigurno nikome nije ni jednostavno ni lako, a posebno je teško onima koji su i inače u specifičnom i osjetljivom položaju. Budući da skoro ni nema društvenih događanja koji su tradicionalno bili okosnica života manjinskih zajednica, uočljivo je da su zahvaljujući virtualnoj prilagodbi, točnije virtualnoj prilagodljivosti brojne aktivnosti prebačene u virtualni prostor te su u fokus interesa izbila dva važna područja, koja i inače predstavljaju sam vrh interesa svake manjinske zajednice, ali su sad još naglašeniji: obrazovanje i informiranje na manjinskom jeziku i pismu. One koje više zanima ova tema uputio bih na moj članak objavljen početkom svibnja u časopisu Vijenac. Ovakvo stanje, naravno, djeluje i na otežanu realizaciju planiranih i odobrenih programa i projekata te mi stoga udrugama i organizacijama kojima smo dodijelili potporu predlažemo da pokušaju dio programa prilagoditi i održati u smanjenom opsegu ili u virtualnom obliku, a dio programa odgoditi za sljedeće razdoblje kad se poboljša cjelokupna situacija. Jasno, prema uvjetima iz ugovora, za to je potrebno pravovremeno zatražiti suglasnost Ureda. O ovome, kao i o svim drugim pitanjima uvijek se možete konzultirati s nama u Uredu i s djelatnicima našega veleposlanstva te bih i njima, a posebice veleposlanici gospodri Nives Tiganj želio zahvaliti na odličnoj suradnji. No, dozvolite mi da za kraj istaknem da ćemo i u predstojećem razdoblju, kakve god okolnosti bile, nastaviti s našim predanim i usmjerenim radom, naravno, u partnerskom odnosu s najvažnijim hrvatskim udrugama i organizacijama Hrvata izvan Lijepe Naše, među kojima je svakako i Zajednica Hrvata u Republici Sjevernoj Makedoniji. Osobito nam je važno osnaživati međusobnu povezanost Hrvata koji žive izvan Republike Hrvatske: Hrvata iz Bosne i Hercegovine, pripadnika hrvatske nacionalne manjine te hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka, kao i njihovu povezanost s Republikom Hrvatskom i aktivno doprinosi razvijanju globalnoga hrvatskoga zajedništva. A to su, uvjeren sam, naša zajednička stremljenja i naš zajednički posao.

5 IMAJUĆI U VIDU CIJELU SITUACIJU VEZANU UZ POJAVU KORONAVIRUSA (COVID-19) I MJERE KOJE PODUZIMAJU NADLEŽNA TIJELA ZA SUZBIJANJE NJEGOVA

Razgovor vodio: Žarko Kamčev

REALIZIRANE AKTIVNOSTI „ZAJEDNICE HRVATA U MAKEDONIJI“

ZA PERIOD OD 2018-2020 GODINE I SMJERNICE BUDUĆEG RAZVOJA

OSNOVNI ZAKLJUČCI REALIZIRANIH AKTIVNOSTI ZHRM U PERIODU 2018 -2020 GODINE

1. NOVA FORMA OPTIMALNOG RADA ZAJEDNICE

- optimalni menadžment pristup dijela članova Predsjedništva u strategiji aktivnosti
- jasna vizija aktivnosti i realne percepcije u kojoj okolini se nalazimo
- formiranje Stručne službe Predsjedništva kao operativno tijelo

2. PODIGNUT UGLED I UTJECAJ ZAJEDNICE U JAVNOM, DRUŠTVENOM I POLITIČKOM ŽIVOTU I MAKEDONIJE I HRVATSKE

- Kontakti Predsjednice i dijela članova Predsjedništva sa Vladinim institucijama i Makedonije i Hrvatske su na vrlo visokoj razini
- Permanenti su kontakti sa Predstavnicima Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, s Maticom Hrvatskom, s Hrvatskim Saborom, u Hrvatskoj, kao i s Ministrom Dijaspore, Ministrom Kulture i Gradonačalnikom Skopja u Makedoniji
- Nesporna je deklarativna i operativna potpora svim aktivnostima zajednice, **ŠTO SE GLEDA I NIZ REALIZACIJU OVOG PROJEKTA KOJE FINANCIRA MINISTARSTVO KULTURE RSM**
- SLUŽBENA I RADNA POSJETA IZASLANSTVA ZAJEDNICE SREDIŠNJEM DRŽAVNOM UREDU U ZAGREBU, HRVATSKOM SABORU, HRVATSKOJ MATICI ISELJENIKA I MINISTARSTVU KUTURE REPUBLIKE HRVATSKE U STUDENOM 2019 g i OŽUKU 2020 GODINE

3. REALIZACIJA ODLUKA MEĐVLADINOG MJEŠOVITI OG ODBORA (MMO-a) ZA ZAŠТИTU HRVATSKE MANJINE U MAKEDONIJI I MAKEDONSKE U HRVATSKOJ

- Odluke MMO-a je osnov DALJNJEG I OPSTANKA I FINANCIRANJA PROJEKTNIH AKTIVNOSTI ZHRM
- nepodnito potrebna je koordinacija i optimalizacija aktivnosti svih članova Makedonskog dijela MMO-a kako i dopuna s novim članom iz Ministarstva Financija Vlade Makedonije
- potrebne su optimalne pripreme 5. sjednice MMO-a koja će se održati u Skopju u prosincu 2020 g.

4. USPJEŠNE AKTIVNOSTI ČLANA SAVJETA VLADE REPUBLIKE HRVATSKE ZA HRVATE IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE – PREDSTAVNIKA HRVATSKE MANJINE ZA MAKEDONIJU – g. Nenada Živkovića

- jedan od najaktivnijih Savjetnika Vlade i koji institucionalno štiti interes Hrvata u Makedoniji;
- Naglašava se njegova nesporna uloga u uspostavljanju aktivne, principijelne, inkluzivne, iskrene i prijateljske suradnje sa predstvincima Vladinih institucija Republike Hrvatske i Makedonije, s predstvincima Veleposlanstva RH u Skopju; s nevladinim udrugama i u Hrvatskoj i Makedoniji kao i aktivnost sa drugim Vladinim Savjetnicima – predstvincima Hrvata u Regiji Zapadnog Balkana i Jugoistočnoj Europi, kao i sa predstvincima drugih manjina u Makedoniji.
- Svojim aktivnostima Rukovodstvo Zajednice mora osigurati pravovremene ideje, stavove, mišljenja u dalnjem unapređenju položaja Hrvata u Makedoniji i iste prenijeti Savjetniku Živkoviću

5. REALIZACIJA PROJEKTNIH AKTIVNOSTI

- U 2 godine smo projektirali 29 projekata sa 3 različita izvora financiranja (Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske; Ministarstvo kulture Makedonije i Grad Skopje)
- Hrvatska učestvuje sa 95 % sredstava u realizaciji projekata a Makedonija sa samo 5 % - strateški interes povećanja tog % da Makedonske vladine i lokalne institucije financiraju projekte ZHRM
- Očekuje se SVAKI POJEDINAČNI DOPRINOS ČLANOVA ZHRM U DIZAJNIRANJU NOVIH PROJEKATA I SVAKAKO U OPTIMALNOJ REALIZACIJI PROJEKATA
- Dizajniranje projekata, finansijska konstrukcija, logistički tajming, kontaktiranje i ugovaranje s umjetnicima iz Republike Hrvatske i dr. operativne aktivnosti, je direktna zasluga Predsjednice, stručne službe i većeg dijela članova Predsjedništva

6. GLASILO – ČASOPIS ZHRM - „HRVATSKA RIJEČ“

- Glasilo Zajednice - „Hrvatska riječ“ je aktivnost sa kojom ZHRM se najviše ponosi, a koja je doživjela apsolutni procvat u 2019. g. ZHRM je uspjela „ispuniti kvotu“ izdavanja 4 broja u tijeku 2019 g. i pored otežanog finaciranja ili relativno kasnog finaciranja projekta (studeni 2019).
- DIZAJNIRANA DISTRIBUTIVNA LISTA I DIREKTNA DOSTAVA NA NAD 200 BROJA NA LIČNE ADRESE MAKEDONSKIH DUŽNOSNIKA I PRIJATELJA ZAJEDNICE I NA NAD 30 HRVATSKIH DUŽNOSNIKA U HRVATSKOJ E KVALITATIVNO NOV PRISTAP I POVEĆAVA IMIDŽ ZAJEDNICE – aktivnost koja nikada do sada nije sprovedena
- članovi rukovodstva Zajednice aktivno učestvuju u pisanju tekstova za Hrvatsku riječ i a u tijeku je proces osmisljavanja novog dizajna i sasvim nove strukture „Hrvatske riječi“

7. AKTIVNOSTI OČUVANJA HRVATSKE KULTURNE BAŠTINE I HRVATSKOG JEZIKA

- održavanje nastave Hrvatskog jezika u Osnovnim školama u Skopju, Kumanovu i Tetovu,
- analizirati pitanje Učitelja, knjiga, distribucija knji-

ga, korištenja istih od strana učenika i utvrditi smjernice dalnjih aktivnosti u ovoj oblasti

8. SURADNJA SA VELEPOSLANSTVOM REPUBLIKE HRVATSKE U SKOPJU

- ističe se važna uloga bivše Veleposlanice Republike Hrvatske u Skopju, N.e. Danijele Barišić koja je niz svoj četirigodišnji aktivni rad u Skopju do rujna 2019 g., aktivno podržavala važnost funkciranja ZHRM-a u Makedoniji, pružala nesebičnu ličnu, političku i poslovnu podršku Veleposlanstva
- Od studenog 2019 novi Veleposlanik Republike Hrvatske je N.e Nives Tiganj, koja je na svom prvom sastanku sa Predsjedništvom Zajednice u Prosincu 2019 g. najavila kontinuiranu i svesrednu podršku Veleposlanstva radu Zajednice.

9. STRATEŠKI PRAVCI DALIJNJE RAZVOJA ZAJEDNICE na dvije globalne aktivnosti:

- A) *Očuvanje trajnih vrijednosti Hrvatske kulturne baštine mladih Hrvata u Makedoniji i*

- Zajednica je ove godine otpočela s realizacijom projekta - formiranje hrvatske djeće dramske sekcije kao temelj očuvanja i daljnog širenja hrvatske kulturne baštine kod mladih Hrvata kroz buduće projekte kulturno umjetničkog sadržaja na području Makedonije.

- Zapošljavanje pripadnika hrvatske manjine u tjerima državne i javne uprave kao i lokalne samouprave a sukladno Zaključcima MMO-a

- B) *Očuvanje Hrvatskog kulturnog stvaralaštva i Hrvatskog jezika*

- Zajednica je ove godine otpočela s realizacijom projekta - Snimanje filma „25 godina ZHRM“ projekt čija promocija se očekuje tijekom Božićnih blagdana

- Planira se optimalna organizacija već tradicionalnih aktivnosti : Božićnog koncerta i Adventa ZHRM

- Planirano je učešće na 26. Forumu „Hrvatskih Manjina“ u organizaciji „Hrvatske Matice Iseljenika“ a koji se tradicionalno održava krajem studenog kalendarske godine u Zagrebu

Predsjednica ZHRM
Nevenka Kostovska

SNIMANJE DOKUMENTARNOG FILMA ZHRM

“Most prijateljstva i stožer zaštite identiteta”

U organizaciji i produkciji ZHRM-a, a u okviru Programa „Očuvanje Hrvatskog kulturnog stvaralaštva i Hrvatskog jezika“ pod pokroviteljstvom Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske iz Zagreba, u kolovozu ove godine u Ohridu je „pala prva klapa“ snimanja dokumentarnog filma povodom 25. godišnjice osnutka ZHRM u Makedoniji: „ZHRM – MOST PRIJATELJSTVA I STOŽER ZAŠTITE IDENTITETA“.

Scenarist i režiser je Mirjana Vasileva, dugogodišnji priatelj Zajednice i Novinar Makedonske radio televizije. Prema scenariju Vasileva koristi vlastitu video arhivu kao i dio video arhive Javnog servisa Makedonije. Dokumentarni film u trajanju od 50 min (sastavljen od 3 dijela) obuhvaća ekranizaciju od početka aktivnosti Zajednice Hrvata u Makedoniji od 1996 godine do danas, a s ciljem očuvanja Hrvatskog kulturnog identiteta, jezika, kulturne baštine Hrvata i lojalnosti prema državi Makedoniji.

U prvom dijelu obradile bi se teme: iz vremena prošlog stoljeća, za vrijeme dezintegracije bivse državne zajednice, kada je u procesu stavranja novih država u Jugoistočnoj Europi svoju nezavisnost su proglašili Republika Hrvatska i Republika Makedonija. To je bila i prilika da Hrvati koji su živjeli u Makedoniji da se okupe i institucionaliziraju i tako je ostvarena i prva inicijativa - formiranje hrvatsko makedonskog društva prijateljstva koje je tijekom

vremena prerasio u Zajednicu Hrvata u Republici Makedoniji. Ekraniziraju se teme početka aktivnosti Hrvata u Makedoniji gdje su se isti predstavili javnosti putem medija kao društvo koje sa svojim aktivnostima žele dati svoj doprinos, ne samo u očuvanju svog hrvatskog kulturnog identiteta već iskazati lojalnost Makedoniji i začeće građenja mostova suradnje između Hrvatske i Makedonije. U drugom dijelu filma se evociraju uspomene na sve do sadašnje Predsjednike Zajednice i na aktualnu Predsjednicu, dok se u trećem dijelu prezentirat svi važni projekti koje je ZHRM organizirala u svojih 25 godina postojanja a vezane za kulturni, javni, politički i diplomatski aspekt djelovanja ZHRM. Istovremeno će se prezentirati i relizirani projekti Ogranaka ZHRM u Skopju, Bitoli, Štipu, Kumanovu, Ohridu i Strugi. Očekuje se da se u Dokumentarnom filmu vide i analize, zaključci i buduće smjernice razvoja i položaja Hrvatske manjine u Makedoniji.

Snimanje i montaža filma će trajati do 60 dana i odvijat će se na raznim lokacijama u Skopju i gradovima Makedonije gdje Hrvati žive i gdje su ostavili trajni bijeg očuvanja Hrvatske baštine.

Premijerno prikazivanje ovog dokumentarnog filma trajne vrijednosti očekuje se krajem prosinca ove godine za vrijeme Božićnih blagdana.

Djoko Cvetkov

USPOSTAVLJANJE HRVATSKE DJEČJE DRAMSKE SEKCIJE

Uspostavljanje hrvatske dječje dramske sekcije kao temelj očuvanja i dalnjeg širenja Hrvatske kulturne baštine kod mladih Hrvata je projektna aktivnost koja se bazira na uspostavljanju dječje dramske sekcije u Skopju a kroz adaptaciju hrvatskog dječjeg povijesnog romana Ivane Brlić Mažuranić, "Čudnovate zgode Šegrt Hlapić" u dječju predstavu „Šegrt Hlapić“. Realizacijom ove aktivnosti Hrvatskoj djeci u Republici Sjevernoj Makedoniji bi se omogućio direktni kontakt sa hrvatskim piscima putem dramske sekcije, kao i upoznavanje sa bogatom hrvatskom kulturom uopće, te ostvario cilj očuvanja hrvatskog identiteta putem maternjeg jezika, njegovanja hrvatskih kulturnih vrijednosti, razvijanje vlastitih talenata, međusobnog upoznavanja i druženja. Adaptacijom kulturnog romana u dječju predstavu nastojat će se prenijeti temeljne poruke romana u formi dostupnoj osjetljivim mogućnostima dječjeg poimanja da dobro uvijek pobijeduje zlo kao i važnost pozitivnog poimanja stvarnosti, potrebe za pravdom, postenjem i dobrotom unatoč svim nedaćama koje život općenito nosi. Uključivanje djece u umjetničke procese razvija u svakom djetetu smisao za stvaralaštvo i inicijativu, bogatu imaginaciju, emocijonalnu inteligenciju, sposobnost kritičkog mišljenja, samostalnost, te slobodu mišljenja i djelovanja. Odgoj kroz umjetnost također potiče kognitivni razvitak i pridonosi da ono što i kako djeca uče odgovara potrebama društva u kojem žive, kao i okruženje i tradicija predstavljaju faktor koji utiče na to kako se djete osjeća prema kulturi koju želi da usvoji.

KAO TEMELJ OČUVANJA
I DALJNJE ŠIRENJE
HRVATSKE KULTURNE
BAŠTINE KOD MLADIH
HRVATA KROZ BUDUĆE
PROJEKTE KULTURNO
UMJETNIČKOG
SADRŽAJA NA PODRUČJU
MAKEDONIJE – SA
ADAPTACIJOM
POVIJESNOG ROMANA
„ŠEGRT HLAPIĆ“ U
KAZALIŠNU PREDSTAVU

Sama aktivnost uključuje literarnu, dramaturšku i glumacku interpretaciju tj vježbe diktije, akcenta, govora, recitacije, ritma, tempa, intonacije, pokreta, gestova, čulne memorije, opustanja, čitalačke probe, podjele uloga, teksta, kostimi, maske i dr. U tu svrhu angažirali bi se potrebni stručnjaci iz dramske umjetnosti (režiser, kostimograf, kompozitor koji bi neke dijelove knjige pretočio u glazbu (narativni dio) kao i svi ostali stručnjaci potrebni za uspjesnu realizaciju projekta. Probe bi se održavale 2 puta tjedno, u trajanju od 120 min po probi u prostorijama ZHRM gdje bi se jedna od prostorija specijalno adaptirala u cilju sprovedbe projekta. U projektu bi učestvovala djeca (učenici i studenti) pripadnici hrvatske nacionalne manjine koja žive na području Skopja i okoline, od 6 do 18 god.

Važno je naglasiti da realizacijom ove aktivnosti biti će utemeljena prva hrvatska dječja dramska sekcija na području Makedonije, kao i sama predstava „Šegrt Hlapić“, ostaje u trajnim vrijednostima kao osnova za očuvanje i daljnje promoviranje hrvatske kulturne baštine. Istovremeno se otvara mogućnost za sve ostale projekte kulturno umjetničkog sadržaja koji bi se potencijalno realizirali u bliskoj budućnosti za hrvatsku djecu i njihove obitelji u Makedoniji. Premijerna izvedba predstave širem auditorijumu je planirana u Ožujak 2021 god.

Žarko Kamčev

PROSLAVA „DANA HRVATSKOG SABORA“ 8. LISTOPADA – KONCERT TRADICIONALNE HRVATSKE I MAKEDONSKE GLAZBE

Povodom Dana Hrvatskog Sabora - 9. Listopada ZHRM je organizirala koncert tradicionalne hrvatske i makedonske glazbe pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Makedonije i Grada Skopja koji je održan u Salonu "19 19" - Kulturno informativnoga centra Grada Skopja. Nastupio je bariton **Vasil Garvanliev** koji je nastupao na mnogim koncertima i festivalima, uz brojne uloge u više od pedeset opera te surađivao sa svjetski poznatim imenima kao prateći vokal. Zajedno s obitelji preselio se s navršenih 12 godina u SAD gdje je svoju pjevačku karijeru gradio kao član i solist dječjeg zbora u Čikagu. Glazbeno obrazovanje stekao je na prestižnim sveučilištima, među kojima su Academica Lirica Italiana iz Milana i Kraljevski glazbeni konzervatorij Sveučilišta u Toron-

tu. 2018. godine vraća se u rodnu Makedoniju gdje nastavlja uspješno stvaralaštvo i promociju makedonske glazbe na međunarodnoj razini. Za ovaj koncert Garvanliev je pripremio cijeli niz tradicionalnih hrvatskih pjesama. Sukladno utvrđenim protokolima s obzirom na aktualnu pandemiju i zbog strogo ograničenog broja mesta, ZHRM je organizirao izravni prijenos koncerta na svojoj Facebook stranici.

Na ovom sada već tradicionalnom muzičkom koncertu, bili su prisutni predstavnici Ministarstva kulture, Ministarstva vanjskih poslova, Agencije za iseljeništvo, Agencije za ostvarivanje prava manjina, Grada Skopja i Katoličke crkve u Skopju, kao i predstavnici Diplomatskog kora i javnog, društvenog i političkog života Makedonije.

Davor Karakašev

ODRŽANA “VEČER HRVATSKE DRAMSKE UMJETNOSTI U SKOPJU”

MIA BEGOVIĆ

Sabota 26.09.2020 vo 19.19 min
Skopje - Salon 19 19 vo Kulturno informativen centar na Grad Skopje
(izgrađa na Rabotnički univerzitet)

MIA BEGOVIĆ SA MONODRAMOM „SVE ŠTO SAM PREŠUTJELA“ U SKOPJU

U organizaciji ZHRM a pod pokroviteljstvom "Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske" u subotu 26. rujna 2020 godine u „Salonu 19 19“ „Kulturno informativnog Centra Grada Skopja“, hrvatska dramska umjetnica Mia Begović je izvela kulturnu monodramu "Sve što sam prešutjela" a u okviru Projekta „Promocija Hrvatske dramske umjetnosti u Skopju“ a sukladno „Javnom natječaju za prijavu programa i projekata udruga, ustanova i organizacija hrvatske nacionalne manjine u svrhu ostvarenja finansijske potpore za 2020. godinu“.

Skopska publika s oduševljenjem je pratila njezinu monodramu "Sve što sam prešutjela" u kojoj je pričala o svojoj prošlosti i svojem životu.

To istinski zrelo glumačko ostvarenje sjajne glumice s tridesetogodišnjom karijerom dotiče se svih aktualnosti koje muče svakoga čovjeka. Gledatelji su ga doživjeli s velikom pozornošću i uzbudjenjem, poistovjetivši se s glavnom junakinjom u mnogim aspektima i s emocijama koje je Mija Begović iznjelila te tmurne skopske kišovite večeri i uspijela ih podijeliti s prisutnima.

Vodila ih je kroz svoj život, predstavljala svoje uspone i padove, ljubavi, rastanke, gubitke i velike radošti. Suznih očiju govorila je o tragičnoj smrti drage sestre Ene. Na koljenima je govorila kako je Ena sve

više prisutna u njoj jer sebe ne doživjava kao jedinku, uvijek su bile njih dvije.

Mnogi su se prepoznali u toj osobnoj ispovijedi intime glumice Mije Begović, dologili tu jednostavnost prekrasne žene, majke, sestre, prijateljice koja ističe kako ljubav i bol u jednu riječ stanu.

Realizacija ovog projekta je događaj, prije svega hrvatsku za manjinu u Makedoniji i članove ZHRM a u cilju promoviranja hrvatske kulturne baštine. Poznata hrvatska dramska umjetnica Mia Begović monodramom so kojom je nastupila je u velikoj mjeri pomogla kontinuiranom kulturnom razvoju hrvatske manjine u Makedoniji.

Monodrami u okviru projekta "Promocija Hrvatske dramske umjetnosti" su nazočili, pored rukovodstva i članova ZHRM, i predstavnici Veleposlanstva RH u Skopju kao i predstavnici društvenog, javnog i političkog života Makedonije. Realizacija projekta u vrijeme svjetske pandemije prouzrokovane KORONA virusom COVID 19, i pored strogih sigurnosnih protokola Kulturno informativnog centra Grada Skopja, iako su drastično umanjili broj pristunih na izvedbi Monodrame, je pobudio veliku pozornost Makedonske javnosti i praktično je najavio novi početak nove sezone realizacije cijelog niza projekata Zajednice Hrvata Republike Makedonije.

Drago Kotaranin

ODRŽAN “VIKEND KULTURE ZHRM” U OHRIDU od 17.07. - 19.07.2020g. – Hotel „TINO“

Upoznavanje Makedonske kulturne baštine - “Posjeta Ohridu, Kruševu I lokaciji Stobi”, pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Vlade RS Makedonije

Preko 30 članova ZHRM-a realiziralo je projekt s ciljem promocije makedonske kulture, prirodnog i arheološkog blaga, tradicionalnih zanata i predstavljanja Hrvatima kako bi razmijenili pozitivne dojmove sa svojim obiteljima. Prvog dana projekta skupina je posjetila arheološko nalazište "Stobi", gdje su posjetitelji mogli uživati u bogatoj povjesnoj i kulturnoj baštini antičkih kazališnih lokaliteta u Stobiju, ruševinama palače, bazilikama, mozaicima, poznatoj krstionici i vjerskim relikvijama. U Kruševu je organiziran posjet Memorijalnoj kući glazbene legende Makedonije Tošeta Proeskog. Hrvati su emocionalno vezani uz Tošeta Proevskog koji je bio međunarodno poznati glazbenik, posebno u Hrvatskoj, gdje je imao mnogo uspješnih glazbenih projekata, kolega i obožavatelja. Memorijalnoj kući glazbene legende Makedonije Tošeta Proeskog. Hrvati su emocionalno vezani uz Tošeta Proevskog koji je bio međunarodno poznati glazbenik, posebno u Hrvatskoj, gdje je imao mnogo uspješnih glazbenih projekata, kolega i obožavatelja.

U sklopu posjeta Kruševu, skupina je organizirala organizirane posjete kulturno-povijesnim zna-

nitostima poput Memorijalnog kompleksa Ilinden, muzejske galerije umjetnika Nikole Martinovskog, crkava sv. Nikole i svetog Ivana.

Drugi i treći dan grupa je boravila u Ohridu kako bi vidjela jedan od najljepših gradova u Makedoniji gdje su posjetili poznate ohridske crkve - Plaošnik, tvrđavu Samoil, kao i najslikovitiju stijenu sv. Ivana Kanea i sv. Sofija. Aktivnosti članova ZHRM bile su usmjerenе na promociju makedonskih tradicionalnih rukotvorina i glazbe u svrhu promicanja makedonskog kulturnog turizma.

Realiziran je posjet Gornjim vratima, Galeriji ikona i crkvi sv. Majke Božje Peribleptos u središtu grada, koja datira iz 1295. godine, Antičkim kazalištem, prekrasnom crkvom sv. Kliment Ohridski na Plaošniku. Nastavak posjete je produžio do crkve sv. Ivana Kanea, koja datira iz 14. stoljeća. Posjet katedralnoj crkvi sv. Sofija iz 11. stoljeća prekrivena impresivnim freskama i Muzej grada Ohrida, su izložene izložbe od ranog neolitika - kamenog doba do danas, samo su neka od povijesnih i kulturnih mesta koja su članovi ZHRM-a temeljno i rado upoznali.

Josip Tunić

U prisustvu nad 30 članova Predsjedništva ZHRM, članova ZHRM, gostiju i prijatelja Zajednice, u Ohridu, u kongresnoj dvorani Hotela "Tino" od 17-19. Srpnja 2020 godine, ZHRM je organizirala "Dani Hrvatskog filma", projekt u okviru Javnog natječaja za prijavu projekata organizacija hrvatske nacionalne manjine u svrhu ostvarenja finansijske potpore za 2019 godinu, pod nazivom "Aktivnosti ZHRM" a finansirane od strane "Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske".

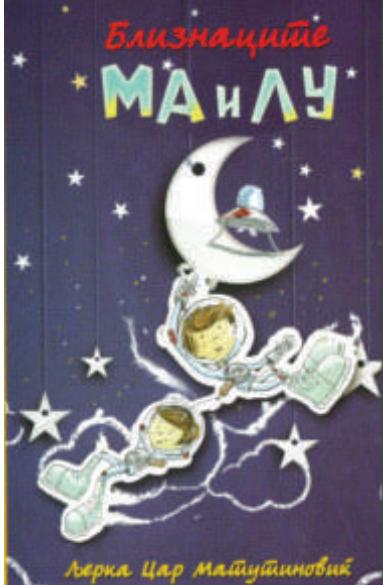
U suradnji sa "Jadran Filmom"- Zagreb je obezbijedeno 13 kulturnih hrvatskih filmova koji su, za ovu priliku digitalizirani na elektronski medij za postprodukcijsku formu. Izvršeno je i printanje i umnožavanje DVD-a koji su podjeljeni članovima ZHRM kao trajna vrijednost. Istovremeno, u cilju optimalne promocije ove projektne aktivnosti izrađena je i posebna "Promo video špica" (video najava) koja je osvojila neskrivenе simpatije šire društvene javnosti Makedonije.

U okviru 3 dnevnog druženja članova Zajednice Hrvata u Makedoniji, uz primjenu svih mjera kriznog stožera za zaštitu od korona virusa, po spesijalno organiziranoj satnici prikazivanja, izvršena je projekcija slijedećih filmova; "Samo jednom se ljubi"; "Tko pjeva zlo ne misli"; "Svoga tela gospodar"; "Rondo"; "Vila Orhideja"; "Kužiš stari moj"; "Povratak"; "Plavi 9"; "Breza"; "Rani snijeg u Minhenu"; "Tajna Nikole Tesle" i dr.

Realizacijom ove projektne aktivnosti, izvršena je kulturna promocija Hrvatske kinematografije koja je poznata diljem svijeta, a ostvaren je i primarni cilj očuvanja Hrvatskog stvaralaštva i baštine u Makedoniji s promoviranjem, njegovanjem, razvijanjem i očuvanjem hrvatskog jezika i kulture.

Josip Tunić

“DUPLIĆI MA I LU” NA MAKEDONSKOM

Istaknuta hrvatska književnica Ljerka Car Matutinović objavila je roman za djecu „Duplići MA i LU“ 1988. godine. Knjiga je doživjela veliki uspjeh. Nakon gotovo tri desetljeća nakladnik FUNDITUS iz Zagreba objavljuje novo izdanje ove knjige s prekrasnim ilustracijama Luke Jurasa.

U pogовору knjige „Duplići MA i LU“, Dubravka Težak ističe:

„Ljerka Car Matutinović ostvaruje sjajno bogatstvo maštete i zvuka gradeći vlastitu viziju dječjega svijeta u kojoj se gube granice između realnoga i irealnoga.“

Za roman „Duplići MA i LU“ pokazao je interes makedonski nakladnik EDUKA MAK iz Skopja i uz finacijsku potporu Ministarstva kulture RS Makedonije objavio je knjigu na makedonskom jeziku.

Prevoditeljica knjige je Ljerka Toth Naumova, hrvatsko-makedonska pjesnikinja, dugogodišnja članica Zajednice Hrvata u Makedoniji i urednica časopisa „Hrvatska riječ“.

10. rujna nakladnik je organizirao promociju prevedene knjige Duplići MA i LU (Bliznacite MA i LU) na sajmu knjige u Skopju, koji se održava ove godine na otvorenom u posebnim okolnostima zbog pandemije koronavirusa, u montažnim kućicama i na štandovima.

Manifestaciju uspješno je vodila moderatorica Marija Bogoeska, urednica nakladnika.

Imenjakinja autorice, Ljerka Toth Naumova bila je promotor knjige. U svom obraćanju napravila je kratki književni osvrt o knjizi koja je inspirirana svakodnevnim događanjima i nestalucima njezinih unuka blizanaca Marka i Luke.

Ilustrirala je neka maštovita domišljanja blizanaca, prekrasne dijaloge i humor koji proizlazi upravo iz dječje naivnosti.

Istakla je zadovoljstvo što će djeca u Makedoniji imati mogućnost čitati vragolije blizanaca Marka i Luke i doživjeti te njihove bajkovite maštarije.

Na kraju promocije Marija Bogoeska čitala je priče iz knjige.

Promociji je nazočila veleposlanica RH u RS Makedoniji Nives Tiganj i veliki broj njezinih suradnika iz hrvatskog veleposlanstva u Skopju, članovi Zajednice Hrvata u Makedoniji i makedonski književnici.

Ljerka Car Matutinović je hrvatska pjesnikinja, prozaistica, književnica za djecu, eseistica i prevoditeljica. Rođena je u Crikvenici gdje već 19 godina organizira međunarodnu manifestaciju Jadranski književni susreti. Diplomirala je hrvatski i talijanski jezik s književnostima na Filozofском fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Član je Društva hrvatskih književnika, Društva hrvatskih književnih prevoditelja, te Zagrebačkog centra Europskog društva kulture (sa sjedištem u Veneciji.)

Objavila je dvadeset zbirki pjesama. Objavljuje priповijetke, eseje, književne kritike. Od knjiga za djecu ističe se roman Duplići MA i LU (dva izdanja). S talijanskog je prevela niz poznatih djela. Dobitnica je prestižnih nagrada u Hrvatskoj i Italiji. Pjesme su joj prevedene na desetak stranih jezika a priповjetke na engleski, talijanski i njemački jezik.

Ljerka Toth Naumova

MANIFESTACIJA “LJUBAV NEMA GRANICE”

POVODOM 110.GODIŠNICE ROĐENJA SV.MAJKE TEREZIJE U SKOPJU

U Memorijalnom centru Spomen doma Sv.Majke Terezije u Skopju 26.kolovoza u povodu 110.godišnjice njezinog rođenja održana je manifestacija “Ljubav nema granice”.

Manifestaciju su prigodnim riječima pozdravili predstavici organizatora Nevenka Kostovska, predsjednica Zajednice Hrvata u RSM i direktor Memorijalnog centra Arian Aslanaj.

Veličanstveni program boja,pjesničke riječi i glazbe započeo je otvaranjem izložbe radova likovnih umjetnika Natalije Budlinske i Snježane Melnik iz Ukraine o kojoj je govorila Violeta Kalić, povjestičar umjetnosti.

U pjesničkom dijelu programa „Ljubav bez granica“ svoje stihove posvećene Majki Tereziji su čitali hrvatsko makedonska pjesnikinja Ljerka Toth Naumova i albanski književnik Ahmet Selmani u pratnji na violinu glazbenice mr.sc.Julije Nelkovske. Pjesničke stihove istaknutih nosioca makedonske književnosti: Ante Popovskog, Gane Todorovskog, Ace Šopo-

va, Petre M.Andreevskog i Slavka Janevskega čitale su Sladžana Milosavljević i Maja Andreevska.

Niz program je vodila Jadranka Čadinovska koja je u svom obraćanju upućivala na značenje zajedništva,ljubavi,razumjevanja,poštovanja i mira koje je Sv.Majka Terezija uvijek isticala u svojoj misiji svima,a posebice siromasima, bolesnima i bezdomnicima diljem svijeta. Tom prigodom citirala je pjesme i poruke Sv.Majke Terezije među kojima: “Samo ljubav može donijeti mir u svijetu. Djela ljubavi su djela mira.”

Program je okončan muzičkom izvedbom “Korason” Espinado u izvedbi mr.sc.Julije Nelkovske.

Multietnički medijalni program “Ljubav nema granice” objedinjavanjem različitosti i bogatstvom kulture i vjera iznenađujuće je bio posjećen i u ovo vrijeme pandemije od predstavnika Katoličke Crkve Presveta Srca Isusova, kulturnih djelatnika, književnika,glazbenika i članova Zajednice Hrvata u RSM.

Ljerka Toth Naumova

U organizaciji Zajednice Hrvata u Makedoniji, Ogranak Skopje od 5. do 8. studenog predstavljen je dio opusa istaknute hrvatske književnice, eseistice, prevoditeljice, antologičarke i urednice dr.sc. Željke Lovrenčić u Makedoniji.

Predstavljanje je započelo u večernjim satima 5. studenog u Domu kulture "Kočo Racin" u Skopju pozdravnim govorom Nenada Nemeta, predsjednika ZHRM, Ogranaka. Skopje.

Moderatorica programa naslovljenog "Hrvatska knjiga za Hrvate izvan Hrvatske... gradimo mostove pisanom riječju" bila je mr.sc. Ljerka Toth Naumova, hrvatsko – makedonska pjesnikinja.

Predstavila je životopis i dio brojnih radova Željke Lovrenčić među kojima je 17 knjiga i pjesničkih panorama i 62 knjige prevoda na španjolskome govorom području.

Spomenula je da je Lovrenčić radila kao diplomatkinja u Hrvatskome veleposlanstvu u Santiagu. Osobito je istakla njezin doprinos u proučavanju hrvatskoga iseljeništva kao idejne začetnice i voditeljice ciklusa Tribina Zbirke inozemne Croatice Prvu iz toga ciklusa Lovrenčić je održala u veljači 2014. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, a do sada ih je bilo 36.

Tribina koja je postala sinonimom za susrete s istaknutim pojedincima koji pripadaju hrvatskome kulturnom biću, ali su zahvaljujući svojemu djelovanju, kao i prijevodima svojega stvaralaštva, ostali trajno zabilježeni i u kulturi drugih naroda.

U drugome dijelu večeri dr. sc. Želja Lovrenčić sudjelovala je u promociji knjige "Nevidljiva vrata" Ljerke Toth Naumove, zbirke pjesama koja je dobila nagradu „Književni most“ Društva makedonskih pisaca kao najbolja knjiga napisana na jezicima manjina u RSM. Tom prigodom osvrnula se i na zbirku pjesama u prozi „Zjenica bježi od

PREDSTAVLJANJE ŽELJKE LOVRENČIĆ U MAKEDONIJI

zjenice“ koja je u tisku a za koju je napisala predgovor naslovjen „Simetričnost Ljerke Toth Naumove“.

Manifestacija u Skopju se održala u nazočnosti predstavnika članova ZHRM i kulturne javnosti Sjeverne Makedonije uz aktualne zaštitne mjere.

Željka Lovrenčić je 6. studenog imala susret s veleposlanicom Nives Tiganj u Veleposlanstvu RH u RSM.

Gostovanje Željke Lovrenčić nastavljeno je 7. studenog u Strugi i Ohridu u Domu kulture u Strugi. Tamo je o gošći iz Zagreba govorio Naum Dunoski, koordinator ZHRM-i, Ogranak Struga, Ohrid u nazočnosti zamjenika koordinаторa dr.sc. Vangela Dunovskog i članova Zajednice Hrvata.

Tom prigodom Željka Lovrenčić je posjetila Spomen kuću braće Miladinov, park drveća dobitnika nagrade „Zlatni vjenac Struških večeri poezije“, kao i mnoga kulturna obilježja Struge-grada poezije i nastavila posjet znamenitosti Ohrida.

Održavanje manifestacije je podržao Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Ljerka Toth Naumova

KARLOVAC-GRAD NA ČETIRI RIJEKE

Većina nas barem je jednom prošla kroz Karlovac, no ako do sada niste stali i posvetili tom prekrasnom gradu barem nekoliko sati, predlažemo da čim prije ispravite nepravdu. U to ime, donosimo nekoliko zanimljivosti koje možda niste znali o njemu.

1 OKEJ, OVA JE LAGANA, ALI NEIZOSTAVNA: KARLOVAC JE GRAD NA ČAK ČETIRI RIJEKE

Ako ste zujali u zadnjoj školskoj klupi kada smo dobili šalabahter za lakše pamćenje ili ste propustili Kawasaki 3P repertoar, ponovimo gradivo: Na Mrežnici se Kupa Korana Dobra.

Prolazeći pored Karlovca ili kroz njega mnogi vide samo panoramu grada ili industrijski dio pa steknu krivu predodžbu. Zato vas pozivamo da dođete u Karlovac na kavu pored rijeke, šetnju parkovima i perivojima i posjet Fuginovu kupalištu.

Saznat ćete zašto ga zovu „gradom u parku“ kad vas preplave zeleno-plavi tonovi i prizori labudova na rijeci. Neki od njih uopće ne produže dalje na jug – kažu, sviđa im se ovdje.

2 U KARLOVCU JE ŽIVIO I ŠKOLOVAO SE NIKOLA TESLA

Bilo je to u razdoblju od 1870. do 1873. godine, u ustanovi danas poznatoj kao Gimnazija Karlovac. Ovdje su položeni temelji za njegova tehnička znanja i ljubav prema fizici. Nema na čemu, svijete!

3 KOLIEVKA LICA S MALIH EKRANA I UDŽBENIKA

Karlovac je glavnom gradu Hrvatske dao važnog biskupa Maksimilijana Vrhovca – možda baš otuda njegova ljubav prema parkovima i ideja za podizanje Maksimira? Osim biskupa dao mu je i slavnog gradonačelnika Većeslava Holjevca,

11 ZANIMLJIVOSTI O KARLOVCU, SAVRŠENOM GRADU IZ SPOTA MICHAELA JACKSONA KOJI PRODAJE MAGLU

za vrijeme čijeg mandata je Zagreb prešao Savu – možda baš iz Karlovca ta lakoća „obračunavanja“ s rijekama? Od novijih lica spomenimo glazbenika Davora Gopca, koji je rođen u Karlovcu, a kad smo već kod poznatih...

4 SNAŽNA HUMANA PORUKA – JESTE LI ZNALI DA SE KARLOVAC POJAVA LJUJE U SPOTU MICHAELA JACKSONA?

Prije 25 godina Michael Jackson izdao je pjesmu „Earth Song“. Bila je to humana poruka svijetu, poruka protiv ratova, sukoba, patnje, gladi, uništenja okoliša...

Scene za spot snimane su na četiri lokacije, tj. kontinenta od kojih svaki simbolizira jednu temu. Među iskrčenim amazonskim šumama i ilegalnim afričkim lovцима na životinje našao se i Karlovac kao simbol ratnog stradanja.

Spot prikazuje jedinstvo u patnji – diljem svijeta ljudi padaju na koljena i grabeći zemlju zazivaju pomoć. U jednom trenutku dolazi do preokreta i snažna sila prekida ratove, sukobe i uništenje prirode, vraćajući život na svijet.

Pjesma je izašla 1995. godine, kada je Karlovac bio u zadnjoj godini rata.

5 KARLOVAC JE JEDAN OD RIJETKIH GRADOVA KOJEM ZNAMO DATUM OSNUTKA

Dok na ostale škiljimo i vrtimo prstima „Paaa...“, u slučaju Karlovca možemo točno prstom pokazati u kalendar i reći: rođen je 13. 7. 1579. godine.

Razlog tome je što je nastao planski, kao utvrda u doba osmanskih osvajanja i s gradnjom se počelo tog datuma. Neki će reći da je podignut na lubanjama turskih glava, no u to se ne bismo „šteli mešati“. Ipak, taj podatak dovodi nas do sljedećeg...

6 JESTE LI ZNALI DA JE KARLOVAC DOSLOVNO SAVRŠEN GRAD?

Kada je u 16. stoljeću pala odluka o gradnji utvrde na strateški važnoj poziciji, izgrađena je u renesansnom stilu čije će se ulice sjeći pod pravim kutom.

Imala je oblik šesterokrake zvijezde koja, osim što izgleda lijepo na tlocrtu i tabli na autocesti, ima i praktičnu svrhu: lakše ju je obraniti sa svih strana. Kada je opasnost prošla, Karlovac se proširio izvan zidina, no i danas stara gradska jezgra nosi naziv Zvijezda.

7 AQUATIKA: DRUŽENJE S NAJBOLJIM RIBAMA U GRADU

U Karlovcu ribe plivaju i izvan rijeke, a pronaći ih možete u gradskom akvariju Aquatika. Rođen je 2016. godine na obali Korane, a čak i samim vanjskim izgledom imitira grad Karlovac – ukopan je s vanjskih strana koji ga čuvaju poput bedema. Ovdje možete zaroniti u svijet slatkih voda i vidjeti štuku koja se smije.

Piju li ribe vodu i spavaju li? Kako ribe žive u Hrvatskoj? Koliko vode nam je ostalo za piće? Ovdje možete bez srama pitati sve što vas zanima i saznati ono što niste ni znali da vas zanima.

8 U KARLOVCU VAM PRODAJU MAGLU, DOSLOVNO!

Ovdje možete pronaći najmanji turistički centar na svijetu (ovo nije prodavanje magle, ali pričekajte): Paviljon Katzler koji služi kao suvenirnica, muzej, galerija... A na njegovim policama nalazi se staklenka 100 % prirodne karlovačke magle!

Ne vjerujete? Zamolili smo Turističku zajednicu Karlovcu za dokaze, pa su nas opskrbili lijepom galerijom fotografija (i usput iskoristili priliku da vas pozovu na karlovačke specijalitete od kestena).

Natrag na maglu: grad je poznat po magli koja stvara mistične prizore, još ljepše fotografije, a očito i još luđe suvenire.

9 DUBOVAC – NEKADAŠNJI GRAD ISPOD KOJEG JE BIO KARLOVAC

Na prapovijesnom humku iznad Kupe nalazi se stari grad Dubovac. Kažu kako se ne sjećaju kad je izgrađen, ali da je prema spisima postojao sigurno u 13. stoljeću. Ime je dobio po dubovoj (hrastovoj) šumi koja ga okružuje. Nekada se govorilo „Karlovac pod Dubovcem“, a danas je „Dubovac iznad Karlovcia“ – promijenili su se odnosi snaga, no

Dubovac i dalje ostaje ponos grada, njegov najstariji i odlično očuvan spomenik.

Što je dvorac bez malo intrige? Tako i Dubovac okružuju glasine o podzemnom tunelu, tj. tajnom izlazu iz grada. Ne potičemo nikoga da se primi lopate i uništavanja dvorišta jer je država izgradila sasvim dobre ceste za izlaz iz grada, a neke su stvari slađe dok su skrivene.

U blizini utvrde nalazi se i groblje na kojem vrijedi vidjeti lijepo mauzoleje obitelji Türk, Hoffmann i Vranyczany. Nije neobično od lokalaca čuti metaforu „Dok ne odem na Dubovac...“. Huh. Odosmo mi radije na iduću točku.

10 KINESKA ČETVRT, GAZA, HOTEL CALIFORNIA... ŠTO?

Karlovac je dom kvartovima i zgradama neobičnih naziva koji nekad nemaju veze s imenom. Primjerice, u Kineskoj četvrti uopće ne žive Kinezi. Neki tvrde da je ime dobila po nekadašnjim brojnim kućicama i dječurlijom koja je vrištala po ulicama – bilo ih je „ko Kineza!“. Danas je to napušteniji kvart čiji bi rubovi mogli biti zanimljivi istraživačima napuštenih (vojnih) objekata.

Područje zvano Gaza tijekom ratnih 90-ih bilo je prognaničko naselje, a nesretnoj povijesti svjedočio je i tzv. Hotel California.

Naime, naselje Turanj bilo je važna točka obrane grada tijekom Domovinskog rata. Tamošnju staru austrijsku vojarnu branitelji su – zbog brojnih oštećenja – ironično zvali Hotel California. Danas se u njoj nalazi izložba o Karlovcu u ratnim danima, a u dvorištu na brdašcu možete (čak i s ceste u prolazu) vidjeti vojne eksponate iz rata.

11 PIJEM PIVO, DAKLE POMAŽEM EKONOMIJU

Kad ste u Karlovcu, počastite se dobrim obrokom i pivom iz lokalne pivovare.

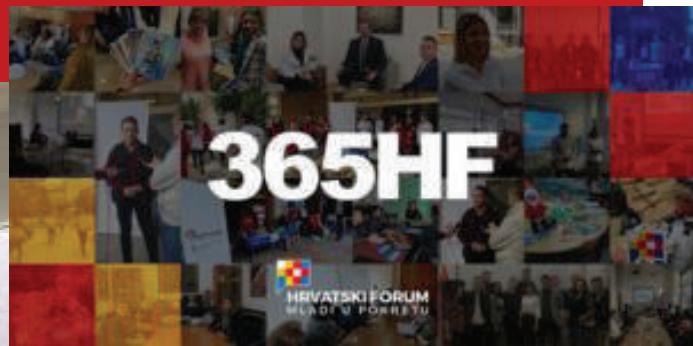
Poznatu Karlovačku pivovaru osnovao je mađarski barun Nikola Vranyczany, a danas je njezin vlasnik slavni Heineken.

Osim što pivovara čini ljudе sretnima, uz to čuva i okoliš. Skladišni prostor napravljen je po principima zelene gradnje, a koriste i sunčevu energiju pri proizvodnji piva. Vole istaknuti i kako koriste 100 % prirodne sastojke i 100 % domaći ječam.

Što reći nego - živjeli!

Žarko Kamčev

OBLJETNICA HRVATSKOG FORUMA MLADIH

U Tetovu, na tridesetak kilometara od Skopja, 12.li-stopada je održana konferencija za novinare u povo-du jedne godine osnutka Hrvatskog foruma mladih.

"Na inicijativu desetero mladih ljudi, danas je Hrvatski forum uistinu jedina organizacija mladih koja kao takva pokriva područje makedonsko-hrvatskog prijateljstva, promicanje međudržavne suradnje, uključivanje mladih i promicanje obje kulture", rekao je glavni tajnik i osnivač HF-a, **Marko Vidaček** na samom početku konferencije.

Potom je istaknuto da su uspješno ostvarene suradnja i zajedničke aktivnosti s jedinicama lokalne samo-uprave, državnim povjerenstvima i agencijama, kao i nizom nevladinih organizacija.Ta suradnja omogućila je niz edukativnih, programskih i humanitarnih aktivnosti, posebno na teritoriju općine Tetovo i zdrava je osnova za daljnji aktivniji i organiziraniji pristup suradnje s hrvatskom zajednicom u Makedoniji.

Članovi Hrvatskoga foruma nastavili su povjesno prijateljstvo RS Makedonije i Republike Hrvatske. U programskim aktivnostima najavljen je uspostavljanje suradnje s makedonskim i hrvatskim sveučilištima, produbljivanje gospodarske i kulturne suradnje između ove dvije prijateljske države, kao i još veće umrežavanje mladih iz raznih područja.

Jedna od važnijih aktivnosti Hrvatskog foruma mladih je osnivanje Programskega vijeća kao savjetodavnog tijela sastavljen od istaknutih ličnosti, stručnjaka, profesora koji sudjeluju u organiziranju projekata iz raznih znanstvenih i kulturnih oblasti.

Prgramske aktivnosti u daljem radu najavljivaju održavanje Izborne skupštine Hrvatskog foruma, koja će se održati sljedećeg mjeseca, u Tetovu, na kojoj će sudjelovati članovi iz cijele zemlje Nastavlja se usmjerenost suradnje i zajednički projekti s lokalnim klubovima u 6 gradova i velikim brojem članova, suradnika i volontera.

Na konferenciji je izražena zahvalnost makedonsko-hrvatskoj udruzi (MHD Tetovo), Zajednici Hrvata u Makedoniji, Institutu za razvoj zajednice, Državnom uredu za Hrvate izvan RH i Hrvatskom veleposlanstvu u Skopju

Hrvatski forum mladih će o svim sljedećim aktivnostima i događajima koji su dio rođendanskog mjeseca javnost dodatno informirati s obzirom na dnevne promjene u vezi sa situacije s covidom – 19.saopćila je glasnogovornica Hrvatskog foruma Ema Pavlovska.

Ljerka Toth Naumova

PROSLAVA

„DANA HRVATSKOGA SABORA“ U BITOLI

U povodu Dana Hrvatskoga sabora, Hrvatski kulturni centar u Bitoli je organizirao dvije kazališne predstave. Gostovalo je „Satirično omladinsko kazalište“ iz Slavonskog Broda s dvjema predstavama. Prva od njih, „Tragedija sudbine“ održana je u Bitolskoj „Magazi“ u organizaciji Hrvatskoga kulturnog Centra i Makedonsko-hrvatskog društva „Marko Marulić“ iz Bitole u suradnji sa bitolskim Zavodom i muzejom.

- Ovom manifestacijom obilježavamo 8 listopada, dan kada je hrvatski Sabor donio jednoglasnu odluku o raskidanju svih veza s nekadašnjom SFRJ. Kultura je mjesto i polje gdje padaju sve barijere, gdje se ljudi zблиžavaju - istaknuo je predsjednik Hrvatskoga kulturnog centra u Bitoli dr. **Branko Maretić**.

Na manifestaciji su nazočili predstavnici diplomatskoga zbora u Makedoniji gradonačelnici općina Novaci, Mogila, Resen, zamjenik gradonačelnika Bitole kao i predstavnici Zajednice Hrvata u Makedoniji iz Skopja. U prigodnom govoru predsjednica ZHRM **Nevenka Kostovska** istaknula je da joj je

glavni cilj jedinstvo Hrvata u Makedoniji te dodala:

- Malo nas je, puno radimo, i tu suradnju i to zajedništvo moramo jačati i očuvati!

Glumci su proveli publiku kroz svjetsku i hrvatsku književnost dvjema predstavama, tako da se publika u prvome dijelu imala prilike upoznati sa slavonskim dijalektom, a u drugom se govorilo o posljednim danim života Wolfganga Amadeusa Mozarta. Predstave je režirao **Silvio Stilinović**. Slavonskobrodsko Satirično omladinsko kazalište postoji od 2006 godine. Dobitnici su brojnih nagrada u Republici Hrvatskoj te u inozemstvu. Odigrali su 19 premijera i više od stotinu izvedbi.

Neda Maretić

Dragi vjernici, s огромном тугом, вас извјештавамо да је од дуге и тешке болести преминуо наш Monsignor ANTUN CIRIMOTIĆ.

Подриjetлом из Јанjeva са Косова, средином 60tih прошлог стoljeća dolazi у Скопје, где vrši razne dužnosti међу којима конzултора i bilježnika Ženidbenog суда, тajnika biskupa Joakima Herbuta, rektora Biskupijskog sjemeništa, ravnatelja i profesora u klasičnoj vjerskoj gimnaziji u Skopju, upravitelja skopske župe, upravnika Makedonskog Karitasa i ravnatelja Radio Marije.

Papa Ivan Pavao II. ga je 1986. imenovao svojim kapelanom (monsinjorom) a 2005. objavio je knjigu „Istinska ljubav“ koja je plod kritičkog razmišljanja, analiza, ali i bogatog životног iskustva.

Zajednica Hrvata u R. Makedoniji s iskrenim žaljenjem objavljuje da su nedavno preminule sestre Tatjana Atanasova i sestra Leonija.

U povodu njihovog smrti i velikog gubitka, ZHRM upućuje izraze iskrene sućuti biskupu skopskom mons. Kiri Stojanovu, sestrama, crkvenom zboru kao i obitelji i vjernicima Skopske biskupije.

Počivajte u Miru Božijem.

LJEPOTE HRVATSKE

DRNIŠ

Drniški kraj bio je područje značajnih povijesnih događanja. O naseljenosti svjedoče arheološki ostaci iz razdoblja paleolitika. U starom vijeku ovdje je bila razdjelnica ilirskih plemena Liburna i Delmata. U srednjem vijeku na ovim područjima nastaje jezgra prve hrvatske države. Prvi pisani spomen Drniša datira iz 1494. godine. U XV. stoljeću dolazi do prodora Turaka pod čijom vlašću drniški kraj ostaje sve do pred kraj XVII. stoljeća.

Na samom kraju XVIII. stoljeća Drniš dolazi pod vlast Austrije pod kojom ostaje do 1918. god, osim kraćeg perioda francuske vladavine početkom XIX. stoljeća. U ovom periodu Drniš se intenzivno razvija: otvara-

ju se rudnici mrkog ugljena, željeznicom se povezuje sa Šibenikom i Splitom, uvodi se kontinuirana nastava u osnovnim školama, osniva se Drniška glazba, otvara Slavjanska narodna čitaonica, uvodi hrvatski jezik u škole, osniva Hrvatski sokol, organizacija koja započinje organizirane sportske aktivnosti, a osniva se i općinska štedionica s ciljem unapređenja poljoprivrede i šumarstva.

Kroz grad teče rijeka Čikola

U neposrednoj blizini Drniša nalazi se NP Krka Idaleko poznati Slapovi Krke od koji najpoznati je Roški Slap.

Najpoznata osoba je Ivan Meštrović

PRIMOŠTEN

Primošten je jedno od najpoznatijih turističkih središta Dalmacije, nalazi se u Šibensko-kninskoj županiji, između dva velika hrvatska turistička centra – Šibenika i Splita. Ova je destinacija vrlo popularno odredište turistima iz cijele Europe, pa i svijeta. S obzirom da je jedno od najslikovitijih malih mesta na Jadranu, s mnoštvom karakterističnih uskih uličica u staroj jezgri na brdovitu poluotociču to uopće ne bi trebalo čuditi. Primošten se često zove i "gradom plaže", zbog obilja svojih plaža i kupališta. Atrakcije koje se nude turistima garancija su ne samo da će se svi lijepo provesti u ovom jadranskom biseru, već i da će se vrlo vjerojatno vratiti u budućnosti.

Prema arheološkim istraživanjima život na ovim prostorima datira iz VII. stoljeća prije Kristova rođenja (arheološko nalazište Kunara). Premda ima povijesnih rupa nedvojbeno je da na ovo područje krajem XIV. dolaze preci sadašnjeg stanovništva koji su pred najezdom otomanske sile bili prisiljeni uzmaći iz Bosne. 18 obitelji na ovim prostorima našlo je svoj novi dom. Formiraju nova naselja uz kraška polja i tako nastaju najstarija naselja Prhovo, Kruševo i Široke.

U zadnjim desetljećima XV stoljeća ni tu više nisu bili sigurni radi sve češćih turskih upada. Spustili su se na more i povukli se na mali otočić koji se spominje kao Caput cista ili Gola glava. Tek od godine 1564. spominje se pod imenom Primošten. Tada je već bio otočić s naseljem opasan obrambenim zidom prema kopnu. Komunikacija se vršila preko drvenog mostića od čega i dolazi naziv – pri mostu, Primošten.

Stanovništvo ovog područja bavilo se isključivo zemljoradnjom, stočarstvom i ribarstvom. Činjenica je da se od poljoprivrede, stočarstva i ribarstva na ovim prostorima mukotrпno živjelo. Suha pun-

ta (jedan od naziva za Primošten zbog dugih sušnih razdoblja) znala je biti mačehinski raspoložena prema tradicionalno vrijednim težačkim žuljevitim rukama. Duga sušna razdoblja znala su uništiti ljetinu radi čega Primoštenci i danas o blagdanu Gospe od Porta (27.srpnja) mole Gospu za kišu.

U drugoj polovici XX. stoljeća žitelji Primoštena okreću se posve drugačijem načinu razmišljanja i života. Ovo je bio početak za promišljanje razvoja turizma na ovom prostoru. Kada su marljivi Primoštenci, ponovno svojim golim rukama, zadovoljili osnovna tri elementa za razvoj turizma (struja,voda, prometnice) postavili su temelje za turistički razvoj. Restoran "Kremik" otvoren je 1956. godine. Već tada mještani se počinju baviti iznajmljivanjem soba. U sljedeća dva desetljeća Primošten se ubrzano razvija, otvaraju se hoteli na poluotoku Raduča, i Marinoj lučici. Primošten je danas razvijeno turističko mjesto čije su glavne atrakcije sasvim sigurno njegove plaže, a Vidikovac Gospe od Loreta mjesto je koje se mora posjetiti. Gospa od Loreta je zaštitnica Primoštena stoga ne čudi da je vidikovac dobio ime po njoj. U svibnju 2017. godine, predstavljen je 17 metara visoki kip Gospe koji se nalazi na vrhu brda Gaj. Ovo mjesto sa sobom nosi poruku kako Gospa s ovog 170 metara visokog brda zapravo čuva Primošten. Uz taj kip, na brdu Gaj nalazi se i vidikovac koji pruža predivni panoramski pogled na Primošten, ali i Šibenik, šibenski arhipelag, Rogoznicu, Kornate i otvoreno more. Do vidikovca se može doći automobilom, ali i pješice.

U ljetnim se mjesecima u Primoštenu održavaju brojne kulturno-umjetničke i zabavne priredbe, kao što su Primoštenska fešta i užance (prvi tjedan u kolovozu). Posebno se slave blagdani Gospe od Loreta (9. i 10. svibnja) i Gospe od Porta (27. srpnja), kada se održava velika procesija oko mjesta i brodovima po moru

LJEPOTE HRVATSKE

PRIMOŠTEN

DRNIŠ